

Biologija malo drugače

Ob začetku karantene smo pri pouku ravno do konca predelali celično dihanje in fotosintezo. Zato so dijaki za prvi teden dela dobili nalogo, da pripravijo predstavitev posameznega dela celičnega dihanja ali fotosinteze na čim bolj inovativen način. Pri tem so lahko posneli filmček, izdelali risanko, strip, napisali pesem ... Vse predstavitve smo zbrali na portalu *Padlet*, tako da so si lahko pogledali predstavitve drug drugega in s tem dodobra utrdili snov.

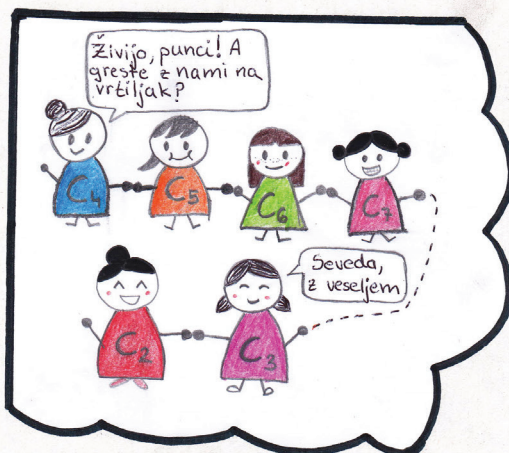
Vida Šinkovec

Ilustracija: Gabriel Klančar

KREBSOV CIKEL

1/2

2/2

1
Ta del vožnje
nas bo stal
 H^+

2
Daj samo daj
 H^+ že NAD-u, saj
ni drago.

3
Ej, jst moram
it, ker me je O_2 prišel iskat.

2
Pripravite se,
to bo še
napeto.

3
Spet je heba plačat.
Jst lahk dam $2H^+$
FAD-u.

4
Bom pa še
darovala
 H^+ , NAD-u, za
tvo super vožnjo.

1
O ne, zdaj se je začel del vožnje,
kjer iz Amaziing Dobrega Potovanja (ADP),
preidemo na Amaziing Tresoce Potovanje (ATP).

2
Gremo še
enkrat!

3
Kak je blo pa
to zabavno.

3
Kaj pa če zraven
povabimo še tisti dve,
da ne bodo tako
samevale?

4
Hej, $AcCoA$!
A gresta z
nami na vrtiljak?

5
Ja, z
veseljem!

19.3.2020

NIKA FIŠTER, 1.b

Nastanek AcCoA

PESEM O ROJSTVU KOENCIMA A IN VRTENJU KREBSOVEGA SVETA

Iz glikolize v matriks piruvat hiti
in CO_2 že iz telesa ven leti.
Nato se NAD^+ v NADH obrne
ter se v dihalno verigo vrne.
Tako nastal je acetil koencim A,
a zdaj že Krebsov cikel čaka ga.

Krebsov cikel – to je krožna metabolna pot,
da ne bo na testu kakšnih zmot.
Najprej združita se AcCoA in star produkt.
Nato spet iz NAD^+ NADH nastane,
 CO_2 se spet odcepi
in tako samo še 5 C atomov nam ostane.
 CO_2 spet nam ven hiti,
sprosti se NADH in ATP ,
proces pa se naprej vrti.
 FADH_2 iz FAD^+ nastane,
nov NADH pa del dihalne verige postane.

Tako se Krebsov cikel je končal,
vrtel pa se bo,
dokler bo znal.

Lucija Janša

Urban Šifrar

"VSE JE EKSTAZA, EKSTAZA SMRTI"

Mahlerjeva deveta simfonija odmeva iz premajhnih zvočnikov in vase vpleta Kosovelove verze – vsak naslednji je močnejši, z vsako besedo je bližji vrhunec, izhod iz kozmičnega in zgodovinskega časa v bistvo, v točko eksistence, ki je produkt genialnega umetniškega dejanja. Ekstaza smrti je Kosovelova vizija, uvid preko lastne časovne omejenosti, in vsaka beseda, zapisana o njej, je že objektivacija, poskus spraviti jo v okvire determinacije običajnega sveta. Pa vendar se prisilimo in jo poskusimo obravnavati tudi z zgodovinskega vidika.

Evropa z začetka dvajsetega stoletja je bila, čeprav na videz polna optimizma, shirana od protislovij nenadnega napredka industrijske revolucije in zastarelih sistemov oblasti. Vsa napetost se je pričela sproščati v prvi svetovni vojni,

začetni optimizem nekaterih držav sta kmalu zamenjala nihilizem in brezup, a do pravega dna človeštvo še ni prišlo. Kosovel je videl še naprej, priti je morala še ena vojna in človeštvo pasti še niže, v pekel genocidov in udejanjenja skrajnih meja zla, ne na prikrit, ampak triumfalen način. "[I]n rešitve ni in ni, [...] dokler ne pademo jaz in vsi," je pisal Kosovel, in vendarle se je zdelo, da je bila ekstaza zla po vojni oz. po končnem padcu vseh pogubnih izmov izpeta in da bo iz pogo-rišča vstal novi človek. Padle so pregrade, Evropa se je povezovala, kapitalizem se je družil s socialno državo

in življenjski standard se je višal. A hudič ni počival – z intenzivno globalizacijo, uvoženo kulturo užitka, seksualno revolucijo in sekularizacijo je prišel z razkrajanjem Evrope na bolj prefinjen, prikrit način. Spravil se je na njene ključne temelje: na krščanski nauk, ki je bil stoletja zasidran v njenem bistvu, in je, skupaj z izročilom antike, edini predstavljal garant pred popolno destrukcijo moralnih norm ter bil edini, ki je ohranjal in mogel človeški osebi dati pravo svobodo.

Povsem napačen bi bil tu sentimentalni pogled na zgodovino – zavedati se moramo, da je le-ta prav tako polna zla in izkoriščanja kot naš čas, a vendarle je bilo krščanstvo tisti ideal, ki je preprečeval splošno otopelost, ki je nastopila danes. Če je človek 20. stoletja doživel ekstazo in na njenem vrhuncu umrl, potem danes udobno nameščen leži v grobu in pusti mislim, da jih upravljajo interesi svetovnega kapitala. Otopelost ne pomeni, da je človek nehal (formalno) protestirati, pomeni pa, da se je nehal boriti za svojo duhovno svobodo in samostojnost. Iluzije, prikrite zaslužjenosti človekove osebe, so morda hujše kot kdajkoli prej. Bolj očitno pridejo na dan ob krizah, ki so nezogibna usoda kapitalizma. Takšna

je bila ekonomska leta 2008 in takšna je tudi naša trenutna. Danes se prvič jasno rušijo miti o evropski solidarnosti, o prioritetah in mentaliteti sodobnega človeka, oropana svoje duhovne dimenzije. Po drugi strani pa bo žal moralo preteči še nekaj krvi, preden bodo padli tudi miti digitalizacije (dataizma) in seksualne revolucije – legitimizacija splava, destrukcija družine, feminizacija moških idr. V nenadno prerojenje evropskega človeka po krizi zaradi koronavirusa tako gotovo ni realno verjeti. Prenova družbe se ne zgodi v trenutku, edina prava revolucija, revolucija duha, je dolga pot, ki se začne v askezi človekove osebe in njenem iskanju svobode – prenova osebe pa, kot je učil ruski krščanski filozof N. Berdjajev, ni ločljiva od prenove družbe. Prav doseganje svobode je tisto, ki se kaže v presežnem dejanju, v umetniški stvaritvi ali nedoumljivi žrtvi, ki zares zamaje tok zgodovine in poseže v onstranstvo.

“[I]n rešitve ni in ni,
dokler ne padeva jaz in ti,
dokler ne pademo jaz in vsi,”

dokler ne padejo vse iluzije, laži
in prevare zavesti. Potem bo na zemlji nastopilo božje kraljestvo.

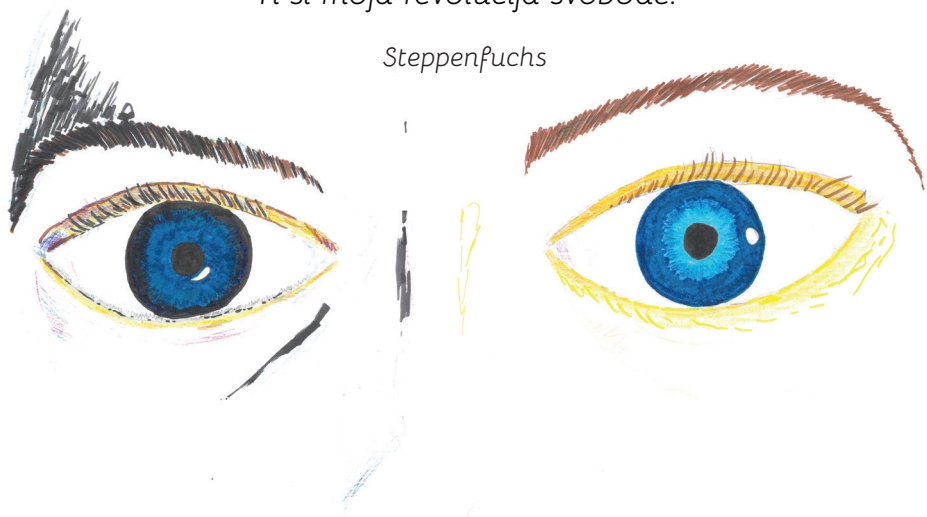
PSALM M

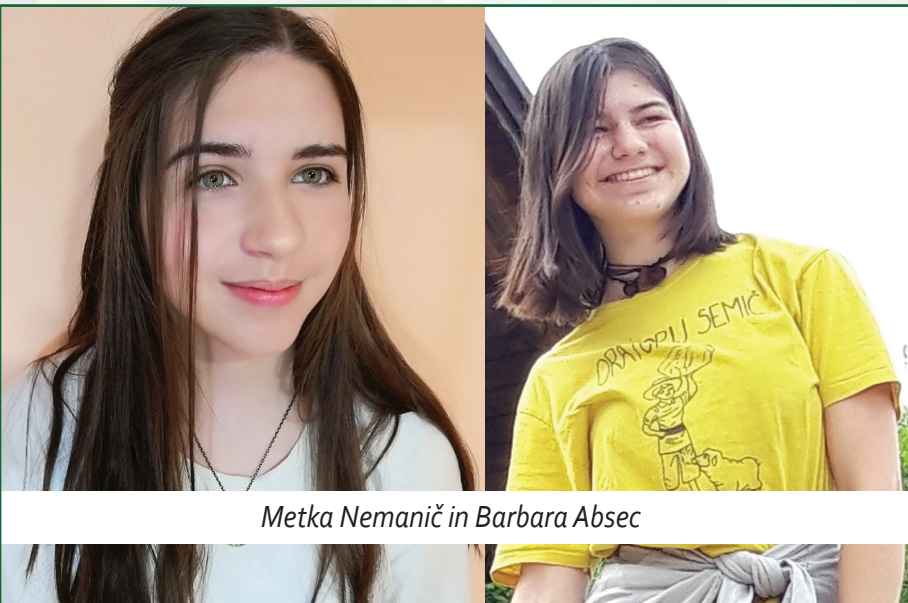
Ti si moja revolucija svobode.

Da vidim preko zadnjega
zelenega zidu, ugledam
beli lan, vtkan v trak
na tvojem pasu.
V svetlem mraku bréz
vrti se kólo,
rase prostor – znam,
da v koreninah so grobovi.
Prelita kri, rdeči
ti trak na ledjih,
kólo se zvrtilo
v venec brina.
Zdaj goriš in poješ
nebeško pesem.

Ti si moja revolucija svobode.

Steppenfuchs

Metka Nemanič in Barbara Absec

Belokranjsko narečje - Kok se to kuži?

KJE NAJDEMO BELOKRANJŠČINO?

Začnemo lahko z odgovorom na preprosto vprašanje. Ljudi, ki govorijo *belokranjščino* (belokranjsko narečje), najdemo predvsem v Beli krajini. Gre za pokrajino jugovzhodno od Dolenjske, ki preko tople Kolpe v celoti meji na Hrvaško. Narečni govor tu uporabljajo generacije od starih do mladih, kljub majhnosti pa se govor razlikuje predvsem glede na občino. V Želimljem lahko *belokranjščino* trenutno zasledimo v pogovorih dveh *fazank*.

KAKO JO NAJLAŽJE RAZUMEMO?

Da lahko razumemo belokranjski dialekt, moramo najprej poznati nekaj besed, a včasih tudi to ne zadošča in moramo o pomenu besed, stavkov ... sklepati iz konteksta.

Nekaj izrazov:

(opomba: uporaba nekaterih besed je odvisna od konteksta in jih ne moremo uporabiti vedno in povsod, zato je njihovo prevajanje oteženo)

ahtat – bati

barm, b'rm – vsaj

ble – pridi

blesaf – neumen

cajt – čas

čoraf – slep

črnjafka – modrica

da, ga¹ – ja

debata – pogovor

debelača – koruza

dojt – priti

dom, damuh, duma, doma

– domov

dosadan – tečen

fentat – ubiti

habit – kvarit

izza – zadaj

ja, jest – jaz

japka – jablana, jabolko

jako – zelo

kalat – cepiti

karola – samokolnica

kamoli – kaj šele

kicajt – vsak čas

Kn? – A ne?

kok, kak, kk – kako

Koupa – Kolpa

kozule – stročji fižol

kužit – razumeti

les – sem

likof – konec

loza – gozd

odmah, vlej, valej, vle – takoj

požurit – pohiteti

lajt – sod

ss, sz – s, z

šamar – udarec po licu

šklrup'c – smetana

špotljif – sramežljiv

tamán – ravno prav

tok, tak, tk – tako

trtje – vinograd

ubitačno – ubijalsko

v'le – takoj

vuzm – velika noč

wotrač – brisača

znat – vedeti

zibalka – gugalnica

Z'žmij! – Zapri oči!

žokat – drenjati

Nekaj jezikovnih nasvetov:

1. Dvojine ni. Nadomešča jo množina: midva sva bila – **mi smo bli/midva smo bli**.
2. Sklop črk *nj* se spremeni v *jn*: Belokranjec – **Belokrajnec**.
3. Sklop črk *lj* se spremeni v *l*: Ljubljana – **Lublana**.
4. Črka *l* se spremeni v *u* ali *ou*: Kolpa – **Koupa**.

1 Uporablja se kot beseda da, vendar le pri odgovorih, v katerih je govorec tvorec dejanja. Ga delaš? Ga.

5. Samoglasniki velikokrat izpadejo: Belokranjec – **Belokrajnc.**
6. Nedoločnik na koncu ne vsebuje glasu *i*: govoriti – **govorit.**
7. Naglašen glas je čim bolj proti začetku: pri besedi **zibalka** je naglašen *i*.
8. Črka *v* na koncu besede se navadno izgovori s *f*: blesav – **blesaf.**

Še nekaj prevodov:

Trtje se habi. – Vinograd se kvari.

B'le v'le les. – Hitro pridi sem.

Stislna mu je tak šamar, da je blo vle debate konc. – Tako ga je udarila po licu, da je bilo takoj konec pogovora.

Tok ga glad mantra, da mu je več baš slabo. – Tako je lačen, da mu je že kar slabo.

Ne mrzim debelače, nego kozu-le. – Ne sovražim koruze, temveč stročji fižol.

Ahtaj se, ko mi več dosadiš ss tem, kda bo likof! – Pazi se, ker si že nadležen s tem, kdaj bo konec.

Dej se vmakni, stojiš te, ko da si od steklara sin. – Umakni se.

Tu stojiš, kot da si steklarjev sin.

Dereš se ko jeshar. – Zelo glasno kričiš.

Špot me je. – Sram me je.

Došl je došl, Zeleni Jure. – Prišel je prišel, Zeleni Jurij.

Kaj me unegaš? – Kaj me dražiš?

Belokrajnci do konca svojih danof!!! – Belokranjci do konca svojih dni!!!

Kako izvem več?

1. Spremljaj profil *Belokranjski.leksikon* na družbenem omrežju Instagram.
2. Pridi kaj na *Koupo*.
3. Pogovarjaj se z Belokranjci.
4. Zanimaj se.

Bonus podatek:

Prvotna pogača ni vsebovala mesa in sira, temveč je bila posipana s kumino in grobo soljo.

BOŠ PLAČAL HOTEL, ČE JAZ KUPIM KARTE?

Vstopam na peronu št. 4
in vem, da si namenjen
drugam.

Greš z mano? zašepetam.

Ustvarila sem si načrt. Kot
vedno.
Vem, da si jih ti ne delaš. Še
dobro.

Nisem ga izpolnila. Kot vedno.

Ne delamo, kar bi morali
delati.
Zapuščamo.
Ni ideala.
Ideal je začasen.

Ker je toksičnost postala
rutina
in karizma ni objela ljudi.

Se me boš dotaknil,
čeprav je v zraku čutiti
nelagodje?

Ker.

Svet se ne vrti okoli mene.

Svet se ne vrti okoli tebe.

Svet se vrti okoli sebe.

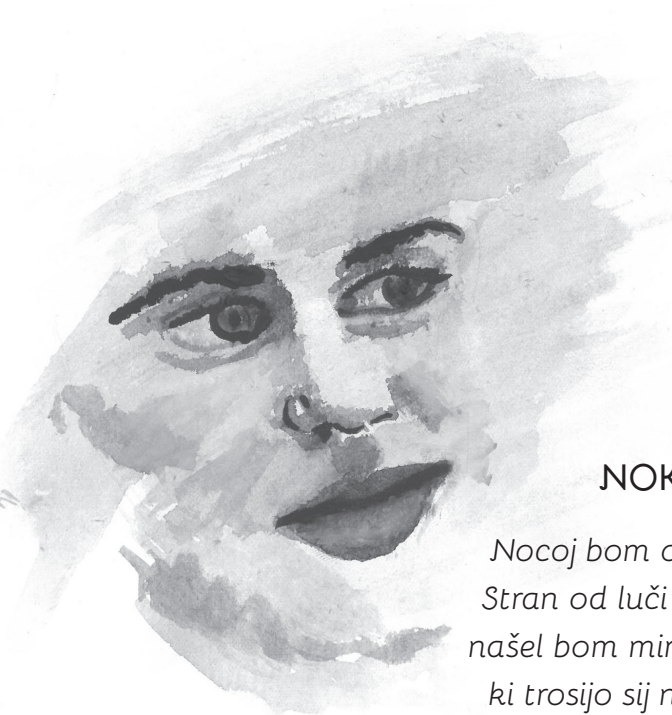
Tudi jaz se vrtilm okoli sebe.

In ti se vrtiš okoli mene.

Sploh ko pleševa.

Lara Pungartnik, 2. b

Ilustracija: Marija Ana Klančar

NOKTURNO I.

Nocoj bom odšel v samoto noči.
Stran od luči – morda sredi trav –
našel bom mir in šepet ljubih zvezd,
ki trosijo sij nam z visokih daljav.

Njim tuja je bol, njim tuje skrbi.
Tuja jim moč, ki nas vse vleče k tlom.
Sveče otožno v mraku žare.
In izza grobov tiho bije nam zvon.

Zvon. Kako kratko je življenje!
Jaz pa jočem, nevedoč zakaj.
Zakaj sem otožen? Zakaj hrepenim?
Nekoga iščem. Sopotnika. Vsaj za del poti.

Saj vem, da minilo bo to, kar boli,
rane pozdravil bo meseca sij.
In kadar sam hodim sredi prerij,
ta mesec mi sveti in potok šumi.

K O N E C

Gabriel Klančar

Sediš na kavču. Pogledaš na telefon. In pride.

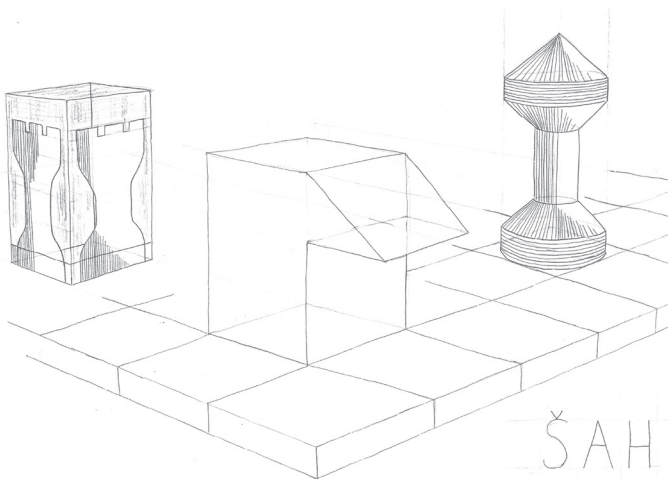
Pride na isti način, kot pride mail, da si pozabil domačo nalogo. In piše (notri v mailu), da je konec. Prejšno sekundo si bil še dijak. Zdaj pa ne boš nikoli več šel v šolo. Nikoli ne boš več tekel na malico. Nikoli ne boš

več poslušal *tiste* matematike. Nikoli ne boš
več prepisoval naloge od *vozačev*. Nikoli ne boš
več zamudil ure, ker si bil na *repeteju*. Ne boš
več šel v dom, ker te je *bolela glava*. Ne boš več
igral klavirja med malico. Ne boš se več *brukal*

in ogovarjal naključ-
nih *fazank*. Ne boš se-
del zvečer na strehi in
gledal luči v atriju. Ne
boš več zmagal na Str-
gani struni. Ne boš si
več zvil gležnja na ek-
skurziji na Poljskem.
Ne boš več spoznal črn-
ke na španski izmenja-
vi. Ne boš se že sto-
tič zaljubil v isto sošol-
ko. Ne boš več s *cimro-*
ma delal sklece. Ne boš
več dobil ukora v Ver-
žeju. Niti ne boš gradil
jeza ob Želimeljščici in
ga nato podrl. Ne boš

Ilustracija: Gabriel Klančar

več slišal od Špele, da se živčni zaljubijo v *flegme*. Ne boš več zvečer molil v kapeli. Ne boš več hotel v petek domov. Ne boš več. In ne bom več.

Dragi maturantka, maturant, dijakinja, dijak, profesorica, profesor, zaposlena, zaposleni,
hvala in srečno!

